

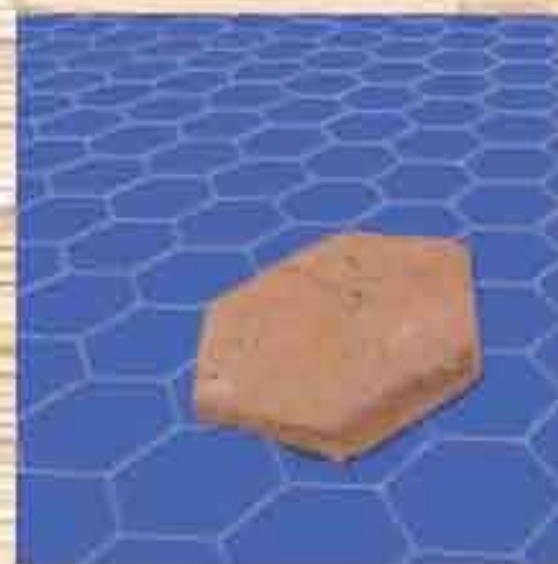
ISBN 978-80-8060-262-8

ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA ARCHEOLÓGIA SUPPLEMENTUM 3

ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA
ARCHEOLÓGIA
SUPPLEMENTUM 3

LATERĀRIUS

DEJINY TEHLIARSTVA NA SLOVENSKU

SLOVENSKE NÁRODNÉ MÚZEUM-ARCHEOLOGICKÉ MÚZEUM
BRATISLAVA
2011

ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA

ARCHEOLÓGIA

SUPPLEMENTUM 3

**LATERÁRIUS
DEJINY TEHLIARSTVA NA SLOVENSKU**

SLOVENSKE NÁRODNÉ MÚZEUM-ARCHEOLOGICKÉ MÚZEUM

Bratislava

2011

ZBORNÍK

SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

ARCHEOLÓGIA SUPPLEMENTUM 3

Vedecký redaktor

PhDr. Juraj Bartík, PhD.

Zostavovatelia

Mgr. Peter Nagy – Mgr. Marián Čurný, PhD.

Texty posudzovali:

PhDr. Beáta Egyházy-Jurovská, PhDr. Štefan Holčík, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého jazyka: Mgr. Jana Kličová

Vyobrazenia:

4. strana obálky: kolkovaná podlahová tehla, Rusovce, XIII. légia Gemina, foto: Mgr. Peter Nagy

Katalóg: obr. 1 – Ing. Daniela Nagyová, Mgr. Peter Nagy

obr. 2-26 – foto: Mgr. Igor Choma

obr. 27-29 – foto: Mgr. Peter Nagy

Návrh a realizácia obálky: Mgr. Peter Nagy, Ing. Daniela Nagyová

Zalomenie: Martin Horváth

Tlač: SINEAL, spol. s r.o., Bratislava

Vydalo Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2011

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2011

ISBN 978-80-8060-262-8

OBSAH – INHALT

Úvod	6
Marián Čurný: Prehľad bádania o tehách na Slovensku	7
Übersicht der Ziegelforschung in der Slowakei	11
Jana Šuteková: Hlina v architektúre staroveku alebo o počiatkoch tehly	13
Lehm in Architektur des Altertums. Über die Anfänge der Ziegel	19
Igor Bazovský: Tehla v dobe rímskej	21
Ziegel in der Römischen Kaiserzeit	24
Vladimír Turčan: Nálezky kolkovanej stavebnej keramiky z rímskej stanice v Stupave z výskumov v rokoch 1987 až 2004.....	25
Gestempelte Baukeramikfunde aus der Römischen Station in Stupava. Die Ausgrabungen von 1987-2004	29
Peter Nagy: Stredoveké tehly na Slovensku	31
Mittelalterliche Ziegel in der Slowakei	41
Marián Čurný: Tehliarstvo v novoveku	45
Ziegelherstellung in der Neuzeit	54
Martin Hrubala: Tehliarstvo v Modre od novoveku do roku 1939	57
Ziegelherstellung in Modra von der Neuzeit bis zum Jahre 1939	63
Jozef Urminský: Tehliarska produkcia v Trnave a Hlohovci v stredoveku a novoveku	65
Die mittelalterliche und neuzeitliche Ziegelherstellung in Trnava und Hlohovec	75
Jozef Šteffek: Signované tehly – historické artefakty tehliarskej výroby na území stredoslovenských banských miest	77
Signierte Ziegel – Historische Artefakte der Ziegelherstellung auf dem Gebiet der Mittelslowakischen Bergbaustädte	83
Ivan Pastorek: Datované a zdobené tehly z Pobedima (okr. Nové Mesto nad Váhom)	85
Datierte und verzierte Ziegel aus Pobedim (Bez. Nové Mesto Nad Váhom)	87
Marián Čurný: Bratislavské tehly	89
Die Ziegel aus Bratislava	96
Miroslav Eliáš: Tehliarstvo a tehelne v Šuranoch a v blízkom okolí	99
Ziegelherstellung und Ziegeleien in Šurany und in naher Umgebung	103
Marián Čurný: Staré názvy tehelní	105
Alte Namen von Ziegeleien	132
Katalóg	137
Der Katalog	137
Zoznam značkových tehál vystavených v galérii	147
Register der ausgestellten gestempelten Ziegeln in Galerie	147

SKRATKY ČASOPISOV A PERIODÍK

ČASOPISY A PERIODIKÁ

- Acta Arch. Acad. Scien. Hungaricae = Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest
 Acta Museol. = Acta Museologica. Fakulta prírodných vied Univerzity Mateja Bela. Banská Bystrica
 Acta Univ. M. Belii = Acta Universitatis Matthiae Belii Neosoliensis. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica
 Anatolian Stud. = Anatolian Studies. Journal of the British Institute of Archaeology at Ankara. Ankara
 Anodos = Anodos. Studies of ancient World. Trnava
 Arch. Hist. = Archaeologia Historica. Brno
 Arch. Rozhledy = Archeologické Rozhledy. Praha.
 Arch. Technica = Archeologia Technica. Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami.
 Technické muzeum v Brně. Brno
 Arrabona = Arrabona. A Győri Xantus János Múzeum Évkönyve. Győr
 AVANS = AVANS. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku. Nitra
 Balneol. Sprav. = Balneologický spravodajca. Balneological bulletin. Balneohistorica Slovaca. Piešťany
 Ber. Arch. = Berichte zur Archäologie. Wien
 Ber. Stift. Ziegel. Mus. = Bericht der Stiftung Ziegelei-Museum Meienberg Cham. Baar
 Bratislava. Spisy MM = Bratislava. Spisy Mestského múzea v Bratislave. Bratislava
 FUMA = Forum Urbes Medii Aevi. Archaia, o.p.s. Brno
 Hist. Revue = Historická revue. Časopis o dejinách spoločnosti. Bratislava
 Hist. Slov. = Historica Slovaca. Sborník Historického ústavu Slovenskej akadémie vied a umení. Bratislava
 Horná Nitra = Horná Nitra. Vlastivedný zborník. Martin
 Inf. SAS = Informátor Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV. Nitra
 Interethnica = Interethnica. Fórum inštitút pre výskum menšín. Výskumné centrum európskej etnológie. Komárno-Dunajská Streda
 Jahrb. Landeskunde Niederösterreich = Jahrbuch Landeskunde Niederösterreich. Wien
 Monumentorum Tutela = Monumentorum Tutela - Ochrana pamiatok. Bratislava
 Múzeum (Bratislava) = Múzeum. Metodický, študijný a informačný časopis pre pracovníkov múzeí a galérií. Bratislava
 Nové Obzory = Nové obzory. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice
 Novinky z radnice = Novinky z radnice. Mesačník mesta Trnava. Trnava
 Pam. Múz. = Pamiatky a múzeá. Revue pre kultúrne dedičstvo. Bratislava
 Pam. Prír. = Pamiatky a príroda. Metodicko-odborný a informačný časopis. Bratislava
 Pam. Prír. Bratislavy = Pamiatky a príroda Bratislavy. Bratislava
 Pam. Trnavy = Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja. Zborník zo seminára ku Dňom Európskeho kultúrneho dedičstva.
 Krajský pamiatkový úrad Trnava. Trnava
 Pobedimčan = Pobedimčan. Noviny obce Pobedim. Pobedim
 Rég. Füzetek = Régészeti Füzetek. Budapest
 Röm.-Germ. Forsch. = Römisch-Germanisches Forschungen. Mainz.
 Sborník Československé Společnosti Arch. = Sborník Československé Společnosti Archeologické při ČSAV. Brno
 Slov. Arch. = Slovenská archeológia. Časopis Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. Nitra
 Slov. Národopis = Slovenský národopis. Časopis Slovenskej akadémie vied. Bratislava
 Správy Múz. (Trnava) = Správy Západoslovenského múzea v Trnave. Trnava
 Stader Jahrb. = Stader Jahrbuch. Stade
 Staveb. Čas. = Stavebnický časopis SAV. Bratislava
 Stavivo = Stavivo. Odborný časopis, venovaný zájmom veškerého průmyslu staviv. Praha-Brno
 Stud. Arch. Slov. Mediev. = Studia archaeologica Slovaca medievalia. Bratislava.
 Stud. Hist. Nitriensia = Studia historica Nitriensia. Nitra
 Svorník = Svorník. Ročenka s příspěvkami z konferencí stavebněhistorických průzkumů. Sdružení pro stavebněhistorický průzkum. Praha

Štud. Zvesti AÚ SAV = Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied. Nitra
Varia Arch. Hungarica = Varia Archaeologica Hungarica. Budapest
Vlast. Sprav. (Levice) = Vlastivedný spravodaj Tekovského múzea v Leviciach. Levice
Vsl. Pravek = Východoslovenský pravek. Nitra-Košice
Záhorie = Záhorie. Vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria. Skalica
Záp. Slovensko = Západné Slovensko. Vlastivedný zborník múzeí Západoslovenského kraja. Bratislava
Zbor. SNM. Arch. = Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Bratislava
Zbor. SNM. Etnogr. = Zborník Slovenského národného múzea. Etnografia. Bratislava
Zbor. SNM. Hist. = Zborník Slovenského národného múzea. História. Bratislava
Zprávy Československého Státního Arch. Ústavu = Zprávy Československého Státního Archeologického Ústavu. Praha

OSTATNÉ SKRATKY

AÚ SAV = Archeologický ústav SAV Nitra
b. r. v. = bez roku vydania
ČSR = Československá republika
FSEŠ UKF = Fakulta Stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
inv. č. = inventárne číslo
KA FiF UK = Katedra archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave
kon. = koniec
lat. = latinsky
maď. = maďarsky
MM Modry = Magistrát mesta Modry
nem. = nemecky
okr. = okres
pol. = polovica
rím. = rímsky
rod. = rodená
sign. č. = signatúra číslo
SAV = Slovenská Akadémia vied
SNM – AM = Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum
stor. = storočie
ŠAB, PM = Štátny archív v Bratislave, pobočka Modra
ŠOBA = Štátny oblastný archív
ŠOKA = Štátny okresný archív
úč. spol. = účastinná spoločnosť
zač. = začiatok

ÚVOD

Už niekoľko rokov možno v odborných aj laických kruhoch pozorovať zvyšujúci sa záujem o historickú stavebnú keramiky. U odborníkov je to súčasť skúmania všetkých, i zdanlivo nezaujímavých stránok každodenného života ľudí v minulosti. Pre laikov sa historické tehly stávajú ceneným zberateľským artiklom, ako aj zaujímavým dizajnerským detailom v modernej architektúre. V odbornej literatúre však o histórii tehliarstva na Slovensku nachádzame iba skromné množstvo informácií. Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum v Bratislave sa vydaním tejto publikácie snaží doterajšie medzerovité poznanie dejín tehliarstva aspoň čiastočne doplniť. Predstavená publikácia je v prvom rade zbierkou odborných príspevkov, ktoré sa zaoberajú hlavnými rysmi tehliarskej výroby a použitia a tiež typológie stavebnej keramiky na Slovensku od jej počiatkov v dobe rímskej až po novovek. Značná časť príspevkov sa týka práve charakteristiky tehliarstva v konkrétnych regiónoch. Publikácia rovnako informuje o rovnomennej odbornej výstave, ktorá bola v roku 2005 sprístupnená v autentických historických pivničných priestoroch Kamperovej kúrie na Žižkovej ulici v Bratislave, sídle Archeologického múzea. Výstavu nám približuje stručný obrazový sprievodca.

Predstavená publikácia nepodáva problematiku historickej stavebnej keramiky v celej jej šírke, pretože toto bádanie je len v začiatkoch. V blízkej budúcnosti očakávame rozvoj predovšetkým regionálne orientovaného výskumu rozšíreného o medzinárodnú spoluprácu a to najmä medzi krajinami niekdajšej Rakúsko-Uhorskej monarchie. Vďaka práci mnohých bádateľov bude možné poskladať mozaiku dejín tehliarstva do ucelenejšieho celku.

Zostavovatelia